

ՄԻՍՍԻՐՆԱՐՆԵՐԸ ԹԱԻՐԻԶՈՒՄ

Կաթոլիկ և բողոքական միսսիոնարները գործում են նաև հայերի մէջ Թաւրիզում, Թեհրանում, Սպահանում: Մենք կանգ կ'առնենք դրանց գործունէութեան մասին Թաւրիզում, որ մեզ աւելի ծանօթ է: Բողոքականներն սկսել են իրանց պրօպագանդան Թաւրիզի հայերի մէջ դեռ 1873 թւականից, իսկ կաթոլիկները միայն անցեալ տարուանից:

Բողոքականները Թաւրիզում ունեն թէ տղայոց և թէ օրիորդաց դպրոց: Բողոքականները թէև 1873-ին են սկսել իրանց գործունէութիւնը, բայց դպրոց հիմնել են ուշ, 1877 թւին: Այդ տարին բացուել է միայն օրիորդաց դպրոցը, իսկ 1880 թւին բացուել է և տղայոց դպրոցը: Լիլաւա թաղում ունեն մի մեծ և ընդարձակ պարտէզ, ուր շինուած է տղայոց դպրոցը: Կան գիշերօթիկ աշակերտների համար սենեակներ, կան և ուրիշ սենեակներ, ուր ապրում է դպրոցի տնօրէնը: Օրիորդաց դպրոցը գտնուում է Ղալա թաղում, իրանց սեփական շէնքում:

Այդ ուսումնարաններից տղայոցը ունի 8, օրիորդացը 6 տարուայ դասընթաց. դրանցից զատ ունեն և մանկապարտէզ, ուր սովորում են 5—6—7 տարեկան երեխաներ:

Շատ տարօրինակ է սրանց դասատուութիւնը:

Առաւօտեան դասերի *) սկզբում լինում է երկար ժամերգութիւն, երգում են մի հօգեօր երգ, ապա ուսուցիչներից մէկը կարդում է աւետարանից մի գլուխ, մանրամասն բա-

*) Պարսկաստանում դասերի մի մասը լինում է առաւօտեան, միւս մասն էլ ճաշից յետոյ, այսպէս են և Լիլաւայի և Ղալայի դպրոցներում—3 դասը առաւօտեան, իսկ 2-ը ճաշից յետոյ:

ցատրում է աշակերտներին, դրան հետևում է մի աղօթք, և յետոյ աշակերտները խմբովին աւետարանից մի կտոր անդիր ասում են ու նոր ցրւում դասարանները: Այդ տեղում է $1\frac{1}{2}$ ժամ:

Ասացի, որ տղայոց դպրոցը ունի 8 տարուայ դասընթաց, իսկ օրիորդաց դպրոցը՝ 6, այն ինչ՝ տղայոցը ունի 4 ուսուցիչ, իսկ օրիորդաց դպրոցը՝ երեք (մէկը ուսուցչուհի): Բացի այդ՝ չը կան և դասարաններ. ահա դրա համար իւրաքանչիւր սենեակում նստում են երկու դասարանի աշակերտներ. մի դասարանցիներին տրւում է որեւէ զբաղմունք, ընդհանրապէս գրաւոր, կամ դասեր են սերտում, իսկ միւսները հետ պարապում է ուսուցիչը:

Այդ դպրոցներում աշակերտները և աշակերտուհիները ձերիավարժ են մեծ մասով: Տրւում են ոմանց նաև հազուստ և դասական պիտոյք: Վերջերս սկսել են սովորողներից նաև շատ չնչին թոշակ ստանալ: Այժմ տղայոց դպրոցը ունի մօտ 100 աշակերտ, իսկ օրիորդաց դպրոցը մօտ 5 աշակերտուհի:

Բողոքականները ահա 29 տարի է, ինչ սկսել են իրանց պրօպագանդան Թաւրիզում, բայց նրանց դեռ չէ աջողուել հայ բողոքական ընտանիք ունենալ: Եթէ կան էլ, այն էլ ընտանիքի մէկ, շատ-շատ երկու անգամն են, իսկ համոզուած են զըրանք, այդ դեռ հարց է: Որ աջողութիւն չ'ունեն հայերի մէջ, այդ խոստովանում են հէնց իրանք միասիօնարները: Եւ ինչպէս պատմում են, դեռ չէ պատահել, որ տեղացի հայ բողոքականը մեռնելիս չը կանչէ հայ քահանայ և մեղայ չը գայ:

Թուրքերի և պարսիկների մէջ բողոքական միասիօնարները բնաւ աջողութիւն չ'ունեն: Թուրքերը, մանաւանդ զրանց հոգևորականները հակակրօթեամբ, նոյն իսկ ատելութեամբ են վերաբերում դէպի բողոքականները: Սոհասարակ նրանք շատ քչերի կողմից են համակրանք վայելում և դործում են շնորհիւ իրանց դրամական ապահովութեան:

Անցնենք կաթոլիկ միասիօնարների գործունէութեան:

Մօտ երկու տարի է, որ կաթոլիկ լազարիստ միսսիան բացել է Թաւրիզում դպրոց և սկսել իր պրօպագանդան:

Կաթոլիկ միասիօնարները Թաւրիզում առ այժմ գործում են միմիայն դպրոցի միջոցով:

Աշակերտների թիւը մօտ 60 հոգի է: Ընդհանրապէս տեղացիները հակակրում են կաթոլիկներին, մանաւանդ այդ աւելի նկատելի է Թաւրիզում, բայց իրանց զաւակներին ուղարկում են նրանց դպրոցը՝ շահագիտական տեսակէտից առաջնորդուելով. նրանք կը սովորեն մի լեզու և առևտրի մէջ կը գոր-

ծաղրեն, գլուխ կը պահեն գոյութեան կռուում: Այսպէս են մըտածում և դատում ծնողները: Ընչոք է, սովորում են մի լեզու, և կարող են գլուխ պահել կեանքի մէջ, բայց ինչ դնով են այդ ձեռք բերում, ինչ են կորցնում դրա դիմաց: Ահա այդ աչքի առաջ չեն ունենում կաթոլիկների դպրոցում սովորող աշակերտների ծնողները:

Կաթոլիկները ունեն նաև գիշերօթիկ աշակերտներ, դաւառացիներ, թւով 10—15: Այդ աշակերտները շաբաթներով, ամիսներով փակուած են մնում դպրոցում: Գիշերօթիկների երթևեկութիւնն է դպրոցից եկեղեցի, եկեղեցուց դպրոց, մէկ էլ տարեկան մի երկու անգամ, այն էլ զատկական տօներին, թոյլատրւում է նրանց դուրս գալ, այցելել բարեկամներին, մի քիչ անցկացնել նրանց մօտ: Հէնց դրանով պէտք է բացատրել այն, որ կաթոլիկ միսսիօնարները թոյլ չեն տալիս ցանկացողներին և հետաքրքրուողներին ներկայ գտնուել դասատուութեանը, մանրամասն ծանօթանալ դպրոցի հետ, ինչպէս այդ պատահեց և ինձ հետ:—Կը տեսնենք դիրեկտորին և կը խօսենք այդ մասին, տեսնենք կարելի է, թէ՛ չէ. ևս ձեզ կը յայտնեմ, պատասխանեց ինձ և ընկերոջս աւագ ուսուցիչը:

Հետանալիս անմիջապէս իմացանք, որ դիրեկտորը Ուրմիայումն է, այս մէկ. երկրորդ՝ այդ միսսիօնարը այնքան իրաւունք ունէր, որ կարող էր այդ հարցը վճռել, և երրորդ՝ մինչև այժմ դեռ պատասխան չեմ ստացել:

Ե. Ֆ.